

Teatrologická společnost

**Katedra divadelních studií FF MUNI
Divadelní oddělení Moravského zemského muzea
Institut umění — Divadelní ústav
a časopis Divadelní revue**

**perspektivy
teatrologie**

**15.—17. května 2019
Dietrichsteinský palác
Zelný trh 8 v Brně**

**program
konference**

program perspektiv teatrologie ③

středa 15. května

Dietrichsteinský palác, Zelný trh 8 | Kavárna Trojka, Dominikánská 9

8.30–9.00 h – registrace (Dietrichsteinský palác, Zelný trh 8)

9.00–9.30 h – zahájení konference

① Starší divadlo

9.30–10.40 h, moderuje Klára Škrobánková

Sylva Pracná: Proměny německojazyčného Městského divadla v Krnově

Martin Timko: Metodológia výskumu, teatrologické predpoklady pri tvorbe monografie *Palárik žije! Súborné dramatické dielo Jána Palárika*

Martin Hanoušek: Třetí verze opery *Fidelio* Ludwiga van Beethovena – šíření a provoz díla v odkazu skladatelovy korespondence

diskuze | přestávka s kávou

② Scénografie

11.00–12.00 h, moderuje David Drozd

Věra Velemanová: O metodě historika scénografie

Zuzana Koblišková: Ladislav Vychodil – výtvarné perspektívy. Teatrologický výskum z pohľadu kunsthistorika

diskuze

③ Prostor a design

12.00–13.00 h, moderuje Honza Petružela

Martin Maryška: Divadelní grafický design – vizuální komunikace divadel jako součást divadelní komunikace

Vladimír Burian: Světelný design jako poslední kauzální rámeček divadla

Miloslav Juráni: Kulisy a postavy, příroda a člověk

diskuze | přestávka na oběd (13.00–14.30 h)

4 **Prezentace odborné literatury**

**Kavárna Trojka, Dům pánů z Kunštátů, Dominikánská 9
14.30–16.00 h, moderuje Jiřina Hofmanová**

Svou nedávnou publikační činnost představí Katedra divadelních studií FF MU, Divadelní ústav, Divadelní revue, Nakladatelství JAMU, Větrné mlýny, Divadelní ústav (Bratislava), Pražská scéna, Arte Acta, KANT, NAMU, UPOL vydavatelství, NA KONÁRI. Publikace budou k dispozici k zakoupení i v dalších dnech konference.

㉓ **Teatrologické kuloáry**

**Kavárna Trojka, Dům pánů z Kunštátů, Dominikánská 9
18.30 h**

Neformální společenské setkání.

čtvrtek 16. května

Dietrichsteinský palác, Zelný trh 8 | Kavárna Trojka, Dominikánská 9

㉓ **Valná hromada Teatrologické společnosti**

9.00–9.50 h

Nečlenové společnosti jsou vítáni jako hosté a možní budoucí členové.

㉓ **Moderní divadlo 1**

10.00–12.00 h, moderuje Martin Pšenička

Mariana Kunešová: *První nebeské dobrodružství pana Antipyrina* jako divadelní text

Jitka Goriaux Pelechová: Antoine Vitez: Divadlo z nedramatických materiálů

diskuze

Karol Mišovic: Herectvo Oľgy Borodáčovej Országhovej v modernom repertoári 60. rokov

Tatjana Lazorčáková: Prostor výzkumu: Dějiny divadelní kritiky na Moravě

diskuze | přestávka na oběd (12.00–13.30 h)

6 Avantgarda

13.30–15.00 h, moderuje Karolína Stehlíková

Eva Šlaisová: *Těžká Barbora*: Obrazy Pietera Brueghela staršího na scéně Osvobozeného divadla

Martin Bernátek: Politika estetiky divadelního prostoru: příklad Divadla práce

David Drozd: „...vždy nám musí být jasno, že tyto výkyvy nebyly nikdy podstatné“

diskuze | přestávka s kávou

7 Tanec a ideologie

15.20–16.20 h, moderuje Libor Vodička

Kateřina Audy: Historie baletu Národního divadla v Praze v souvislosti s politickými režimy 20. století

Julie Kočí: Čas člověka – hranice tzv. normalizační propagandy a politického tanečního divadla východního bloku

diskuze

8 Projekty

16.20–17.30 h, moderuje Libor Vodička

Dagmar Inštorisová: Projekt Európskeho sociálneho fondu Vzdelávanie divadlom (2010–2014) / Projekt Fondu na podporu umenia Milan Rastislav Štefánik v dramatickej tvorbe na Slovensku a v Čechách (2018–2019)

Tereza Zálešáková: Muzikál v současném teatrologickém výzkumu

Martin Bernátek – Lukáš Kubina: Universita v Josefově: důvody, témata, metody

diskuze | přestávka s kávou

9 Mezi obory

17.45–18.30 h, moderuje David Drozd

Diskuse k otázkám mezioborovosti dnešního teatrologického bádání: mezioborovost (či interdisciplinarita) je dnes skloňovaným termínem a tato „proměna paradigmatu“ jistě vstoupila i do bádání o divadle. Krátké prezentace výzkumných témat.

- ③ **Cena Václava Königsmarka & večírek**
Kavárna Trojka, Dům pánů z Kunštátů, Dominikánská 9
19.30 h, moderuje David Drozd

Vyhlášení výsledků 10. ročníku oborové ceny a společenské setkání.

pátek 17. května

Dietrichsteinský palác, Zelný trh 8

- ①① **Moderní divadlo 2**
9.30–10.50 h, moderuje Martina Musilová

Andrea Jochmanová: Rekonstrukce historie divadla jako tvůrčí proces
Klára Hanáková: Zdeněk Pospíšil ve švýcarském exilu
Zuzana Augustová – Aleš Merenus: Expresionistické drama z českých zemí

diskuze | přestávka s kávou

- ①① **Nezávislá scéna**
11.10–12.30 h, moderuje Miloslav Juráni

Miroslav Ballay: Divadlo Pôtoň – Divadlo na periférii: Interpretačné sondy do súčasného nezávislého divadla na Slovensku
Lukáš Brychta – Sarah Komarová: Analýza interakcí v divadle pro jednoho diváka za pomoci smíšených kvalitativně kvantitativních metod
Veronika Kyrianová: Performerka Kača Olivová a dokumentace její práce (*work-in-progress*)

diskuze | přestávka na oběd (12.30–14.30 h)

- ①② **Instituce**
14.30–16.00 h, moderuje Andrea Jochmanová

Libor Vodička: Divadelní oddělení Národního muzea – situace, aktuální činnost, plány a perspektivy. Projekt Divadelní tisky, časopisy, programy a almanachy
Jaroslav Blecha: Věda a výzkum v Oddělení dějin divadla MZM
Stanislava Hrušková: Ostravský divadelní archiv

**Kateřina Leřková Dolenská: Činnost výzkumného pracoviřtĚ KALD
DAMU**

diskuze | přestávka s kávou

13 Odborné časopisy
16.20–16.40 h, moderuje David Drozd

Šárka Havlíčková Kysová: Theatralia
Honza Petružela: Divadelní revue

diskuze

14 Závěrečná diskuze
16.40–17.30 h

konec perspektiv

**Teatrologická
společnost**

MUNI Katedra
ARTS divadelních
studí

DIVADELNÍ REVUE

praktické informace

výstava

Od 15. května probíhá v brněnském Domě umění výstava

Laterna magika: Dekonstrukce a aktualizace

v době konání konference je Dům umění otevřen vždy 10.00–18.00 h

občerstvení a posezení v okolí místa konference

V nově zrekonstruované Tržnici na Zelném trhu najdete několik menších bister i známou jazzovou kavárnu **Pod obrazy**. Na oběd lze zajít do **Špalíčku** (Zelný trh 12), hned vedle je **Tripoli restaurant** (Starobrněnská 1) zaměřený na italskou kuchyni a o dveře dále **Potrefená husa** (Starobrněnská 3). Jen o několik kroků dál výše je podnik tradičního českého stylu **U tří čertů** (Starobrněnská 7). Příznivci vegetariánské kuchyně mohou zamířit do prodejny **MyFood** na rohu Radnické a Zelného trhu. Pokud vyrazíte dolů z kopce, narazíte na steakový a pivní bar **U dřevěného vlka** (Zelný trh 1).

Přímo v Dietrichtheinském paláci najdeme **Air Cafe**, na dolním konci náměstí kavárny **Moneta** a **Cosmopolis**, v Tržnici zmíněné **Pod obrazy**, ale také několik cukráren. Na přilehlém Kapucínském náměstí **Tungsgam**, **Monogram** a **Cafe Pilát**. A na Dominikánském náměstí stojí za pokus **SKØG Urban Hub** a především kavárna **Trojka**.

kontakty

Tereza Zálešáková / konference@teatrologie.cz / 776 334 496

David Drozd / drozd@jamu.cz / 775 113 471

anotace příspěvků

15. května 2019

1 Starší divadlo

Sylva Pracná

Divadelní historička. Vystudovala teorii a dějiny literatury a dramatických umění se specializací divadelní věda na FF UP v Olomouci. Od roku 1994 vede divadelní pracoviště Slezského zemského muzea v Opavě. Věnuje se divadelní historii na Moravě a ve Slezsku. V letech 2006–2008 byla společně s doc. Jiřím Štefanidesem a prof. Margitou Havlíčkovou spoluřešitelkou projektu GAČR zabývajícího se základním výzkumem městských německojazyčných divadel na Moravě a ve Slezsku.

Proměny německojazyčného Městského divadla v Krnově

Příspěvek průřezově představí proměny německojazyčného divadla v jednom z nejmenších městských divadel na Moravě a ve Slezsku. Nastíní jednotlivé etapy spojené především s jeho divadelním prostorem a pokusí se prezentovat specifické podmínky v jednotlivých fázích, v nichž bylo profesionální divadlo v Krnově provozováno. Toto nahlédnutí v rámci mikrohistorie do dějin německy mluvícího divadla, které se opírá o podrobný základní výzkum, tak představuje malý, přesto důležitý prvek poznání v mozaice systematického zkoumání divadla a divadelního prostředí ve Slezsku.

Martin Timko

Divadelný kritik a historik, teatroológ, divadelný dramaturg a vysokoškolský pedagóg. Pôsobí ako teatroológ v Divadelnom ústave v Bratislave, prednáša na Fakulte dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Je autorom štúdií o viacerých dramatikoch v kolektívnej monografii Vladimír Štefko a kol.: *Dejiny slovenskej drámy 20. storočia* (2011). Je editorom *Súborného diela I. a II. divadelného kritika Stanislava Vrbku* (2011, 2013). V knižnej monografii *Ferdinand Hoffmann – kritik, dramaturg, režisér...* (2015) publikoval štúdiu „Ferdinand Hoffmann – prvý slovenský moderný režisér“. Je editorom a autorom štúdií v súbornom dramatickom diele Jána Palárika *Palárik žije* (2017). Tiež je autorom monografie *Kráľ aj služobník divadla – Andrej Bagar, umelec a človek* (2017). V *Dejinách slovenského divadla I.* (2018) publikoval štúdiu „Slovenské činoherné divadlo v rokoch 1938–1948“.

Metodológia výskumu, teatrologické predpoklady pri tvorbe monografie *Palárik žije! Súborné dramatické dielo Jána Palárika*

V príspevku analyzujem a charakterizujem metodológiu výskumu pri tvorbe monografie *Palárik žije!* Pomenúva rôznorodosť prístupov – historiografický,

divadelnovedný a textologický, ktoré bolo potrebné pri tvorbe danej monografie mať na zreteli. Približuje zložitú prácu s Palárikovými dramatickými textami. Texty troch veselohier a jednej truchlohry bolo nevyhnutné priblížiť k súčasnej podobe slovenského jazyka. Odkrýva tiež rekonštrukciu mnohotvárnej inscenačnej tradície slovenského klasika dramatickej literatúry. Rovnako odkrýva analýzu Palárikových názorov na dramatickú literatúru a jej výnimočné postavenie medzi literárnymi druhmi.

Martin Hanoušek

Absolvent bakalárskeho a magisterskeho studia oboru Teorie a dejiny divadla na FF MUNI v Brně. Od roku 2013 doktorské studium oboru Divadelní věda na FF UK v Praze. Od roku 2012 zaměstnan v Kabinetu pro studium českého divadla IDU nejprve jako dokumentátor, nyní jako výzkumný pracovník. Zabývá se především německojazyčným divadlem v Čechách, na Moravě a ve Slezsku druhé poloviny 18. století a v 19. století.

Třetí verze opery *Fidelio* Ludwiga van Beethovena – šíření a provoz díla v odkazu skladatelovy korespondence

Příspěvek se zabývá děním kolem poslední verze opery Ludwiga van Beethovena *Fidelio* v letech 1814–1816. Pokouší se ozřejmit nejen praxi vyjednávání skladatele a jeho libretisty Georga Friedricha Treitschkeho s intendanty některých divadel na území Německa, Prahy a Brna o prodeji opisů provozovacích materiálů, tj. libreta a partitury, ale postihuje též dramaturgickou podobu díla a nároky na provedení. Beethovenova korespondence se ukazuje jako důležitý pramen s přehledem k potenciálu využití takového druhu písemnosti v případném divadelně-historickém výzkumu.

2

Scénografie

Věra Velemanová

Pracuje v Kabinetu pro studium českého divadla, věnuje se zejména dějinám české scénografie a dějinám ruské divadelní emigrace v Československu mezi dvěma válkami. Píše disertační práci (a příští monografii) o Janu Duškovi.

O metodě historika scénografie

Teorie scénografie, která je oborem na rozhraní výtvarného umění a divadla, dosud trpí poněkud rozvolněnou terminologií. To může na jedné straně působit badateli některé obtíže, na straně druhé mu může poskytovat i jistou míru svobody. Stejně tak je rozdílný přístup kunsthistorika a teatrologa ke zkoumanému předmětu (v ideálním případě by se měly nedílně propojit oba pohledy). V době, která přináší bezpočet scénografických přístupů (leckdy hraničících s konceptuálním uměním, videoartem, s cirkusem, atd.), se utvářejí i nové přístupy k teoretickému a historickému pojednání scénografického tvaru, který by měl být zároveň vždy chápán jako organická součást inscenace. Příspěvek se pokusí na krátkých ukázkách analýzy tvorby zejména z oblasti akční scénografie upozornit na metodologická úskalí tohoto podoboru teatrologie.

Zuzana Koblíšková

Pracuje v Slovenskej národnej galérii ako dokumentátorka digitálneho archívu a zároveň dokončuje externé doktorandské štúdium na Univerzite v Hull vo Veľkej Británii. Vo svojom výskume sa venuje histórii scénografie k inscenáciám Shakespeara na Slovensku 1920–1989. Je spoluautorkou publikácie *Malé múzeum s veľkou zbierkou (Sprievodca Múzeom Divadelného ústavu)* mapujúcej zbierky Múzea Divadelného ústavu. A v roku 2020 pripravuje v Slovenskej národnej galérii výstavu k stému výročiu narodenia Ladislava Vychodila.

Ladislav Vychodil – výtvarné perspektívy. Teatrologický výskum z pohľadu kunsthistorika

Slovenská národná galéria pripravuje pri príležitosti 100. výročia narodenia Ladislava Vychodila výstavu mapujúcu celú jeho tvorbu. Zámerom je však pozrieť sa na jeho dielo očami kunsthistórie a zaradiť jeho tvorbu do širšieho kontextu kultúrno-spoločenského a výtvarného diania. SNG prezentovala ucelené dielo Ladislava Vychodila len raz a to v roku 1990 pri príležitosti jeho 70. narodenín (kurátorka: Dagmar Poláčková). SNG disponuje zbierkou, ktorá sa vďaka daru jeho pozostalých v roku 2019 rozšíri o dokumentáciu a scénické návrhy a skice k viac ako 200 inscenáciám. Vychodil preslávil slovenskú scénografiu aj v zahraničí a aj napriek obmedzeniam doby cestoval do zahraničia pomerne často a zároveň umožnil cestovať aj mnohým svojim žiakom, čím napomáhal aj prenosu inšpirácii zo zahraničia. Vychoval niekoľko generácii slovenských scénografov a jeho vplyv bol určujúci pre vývoj slovenského profesionálneho divadelníctva aj vďaka jeho pôsobeniu na VŠMU. Základné otázky prezentovaného výskumu jsou paralely vývoja slovenskej scénografie s Vychodilovou tvorbou, inšpiračné zdroje (tie ktoré Vychodil prijímal, aj tie ktoré odovzdával svojim žiakom), *thought process* (proces akým tvoril scénografie v rôznych obdobiach), vplyv na jeho žiakov až do dnešného dňa, výtvarné prostriedky a základné typy scénických riešení, ktoré rozvíjal a ku ktorým sa vracal v rôznych obdobiach svojej tvorby.

3 Prostor a design

Martin Maryška

Vystudoval divadelní manažerství na DIFA JAMU a estetiku na FF MUNI. Estetická (teatrologická a kunsthistorická) a manažerská perspektiva se setkávají v jeho dlouhodobém zájmu o grafický design v divadlech, který v současnosti zkoumá v rámci doktorandského studia na Seminári estetiky FF MUNI.

Divadelní grafický design – vizuální komunikace divadel jako součást divadelní komunikace

Příspěvek nastíní možnosti výzkumu divadelního grafického designu (zejm. plakátů a programů) s důrazem na propagační grafiku studiových divadel 70. a 80. let. Divadelní reklama může usilovat o modulaci významových představ prostoru (O. Zich); může rozšiřovat prostor jeviště (P. Oslzlý). Je-li úkolem scénografie znázorňování významových představ prostoru, pak může být stejný úkol uložen rovněž grafickému designu; stává se tak vlastně součástí scénografie – případně scénografie součástí teatrografie jakožto celkové vizuality divadla (J. Dvořák). Vizuální komunikace divadel může být nahlížena jako speciální složka hierarchické

divadelní komunikace (I. Osolsobě). Divadelní reklama se vztahuje k různým aspektům reality tak, jak se odráží ve třech úrovních divadelní komunikace podle I. Osolsobě. Estetickou spřízněnost obou uměleckých forem dále zakládá to, že jsou obě manifestací všeobecně scénovacích tendencí ve smyslu scénologie J. Vostrého.

Vladimír Burian

Vedoucí Ateliéru světelného designu DIFA JAMU Brno. Doktorandské studium na téže škole na téma analýzy světelného designu pomocí jasové mapy. Má práce je zaměřena na využití nových vědeckých metod (jasové mapy) k analýze světelného obrazu. V širším rámci pak zkoumám světelný design ze strany diváka a jeho zrakového vnímání.

Světelný design jako poslední kauzální rámec divadla

Reflexe světelného designu (SD) je v našem prostředí velice vzácná. Hlubší analýza tohoto stavu nás dovádí k překvapivým závěrům, které se dotýkají samotné podstaty divadla. Rovněž snaha o definování světelného designu nás dovede k překvapivým myšlenkám. Kritéria, která uplatňujeme při jeho hodnocení, vycházejí „jaksi přirozeně“ ze zrakového vnímání diváka. Do popředí zájmu se dostává recipient díla jako aktivní složka vnímání. Jak moc se ale liší receptce v rámci klasického divadla při umělém osvětlení a například *site specific* při denním osvětlení? A jak se vůbec liší zrakové vnímání diváka v divadle oproti vnímání v běžném životě? A budeme v divadle brzy používat metody tzv. *perception-orientated lighting design*, jako tomu je již nyní v architektonickém SD? A bude kolem SD v teatrologických kruzích ticho jako doposud? Pomůžou nám nové analytické metody?

Miloslav Juráni

Absolvent ochrany přírody a krajiny na Přírodovedeckej fakulte UK a teórie a kritiky divadelného umenia na VŠMU v Bratislave, v súčasnosti šéfredaktor časopisu *kød* – konkrétne o divadle, ktorý vychádza v Divadelnom ústave Bratislava. Recenziami pravidelne prispieva do časopisu *Týždeň* a ako autor aj redaktor pôsobí v internetovom časopise *Mloki.sk*. Spolupracoval na príprave viacerých festivalových novín slovenských aj českých divadelných prehliadok a od roku 2019 je členom dramaturgickej rady festivalu *Dotyky* a spojenia a moderátorom jej kritickej platformy. Na prelome rokov 2017 a 2018 absolvoval stáž na katedre Divadelnej vedy na Ruhr-Universität v nemeckom Bochume, kde sa venoval téme prepojenia divadla a ekológie. Na túto tému pripravuje dizertáciu na Katedre divadelných štúdií VŠMU.

Kulisy a postavy, príroda a človek

V príspevku sa zameriavam na niektoré otázky súčasného ekokritického diskurzu, ktorý skúma dramatické predlohy inscenácie aj rôzne podoby performance z hľadiska myslenia o dopade ľudskej činnosti na životné prostredie. Predostriem aktuálne možnosti teatrologických analýz, ktorá umožňuje nové pohľady na svetovú klasiku, iné úvahy o súčasnej dráme a zároveň preverím ich princípy v postdramatickom divadle. Platí premisa, ktorú vyslovila teatrologička Una Chaudhuri, že divadlo je od podstaty anti-ekologické? Že aj keď sa dráma zaoberá ekologickým problémom, nevyhne sa tomu, že existuje iba v divadelnej estetike a ideológii v centre ktorej vždy stojí človek. Ustúpi raz herec, aby ponúkol miesto kulise?

Prezentace odborné literatury

Spou nedávnou publikační činnost představí Katedra divadelních studií FF MU, Divadelní ústav, Divadelní revue, Nakladatelství JAMU, Větrné mlýny, Divadelný ústav (Bratislava), Pražská scéna, Arte Acta, KANT, NAMU, UPOL vydavatelství, NA KONÁRI. Publikace budou k dispozici k zakoupení i v dalších dnech konference.

16. května 2019

Moderní divadlo 1

Mariana Kunešová

Absolvovala doktorské studium v kotutorátu v oboru románské literatury (FF MUNI) a divadelní studia (Université Paul Valéry, Montpellier, Francie), tématem její disertační práce bylo absurdno ve francouzském divadle dada a začínajícího surrealismu. Vyučuje francouzskou literaturu na Katedře romanistiky FF OU, zaměřuje se na francouzskou literaturu a francouzské divadlo 19. a 20. století, především na avantgardy.

První nebeské dobrodružství pana Antipyrina jako divadelní text

O Tzarově legendárním opusu z roku 1916, pokládaném za první dadaistické dílo, se běžně hovoří jako o „textu“ či „nesouvislé změti slov“, někdy jako o „literárním díle“. Nesetkali jsme se však s žádným pokusem prozkoumat, jaký má tento text, psaný dialogickou formou, divadelní potenciál. Právě ten se náš příspěvek pokusí pojmenovat. Zabývat se budeme otázkou kompozice (text – koláž), postav (jména, identita a tělesnost, vstupy), jazyka (dadaistické „zničení jazyka“ vs. význam, dramaticčnost) a komunikace (dialog a implicitní dialog).

Jitka Goriaux Pelechová

Působí jako odborná asistentka a vědecká pracovníce na Katedře činoherního divadla DAMU v Praze. Je autorkou dizertace *Divadlo Thomase Ostermeiera: hledání nového realismu* (2011, Univerzita Paris Nanterre), vydané ve francouzštině (Études théâtrales, 58/2013) i v češtině (KANT, 2014). Od roku 2006 vyučovala na univerzitách Paris Nanterre, Poitiers a Lille 3 a vědecky spolupracovala s La Manufacture (Vysokou divadelní školou francouzského Švýcarska v Lausanne) a s Centrem divadelních studií při Univerzitě v Lovani (Belgie). Její badatelská činnost se zaměřuje především na tvorbu současných evropských režisérských osobností (Thomas Ostermeier, Luc Bondy, Einar Schleaf, Antoine Vitez...), o nichž publikovala stati v českých a francouzských odborných časopisech (Disk, Divadelní revue, Théâtre/Public, Cahiers d'Études Germaniques...). Paralelně se věnuje dramaturgické a překladatelské činnosti.

Antoine Vitez: Divadlo z nedramatických materiálů

Ve svém příspěvku bych se ráda věnovala v českém kontextu nedostatečně probádanému odkazu francouzského režiséra, herce a pedagoga Antoina

Víteze (1930–1990). Kromě obecného představení jeho osobnosti bude příspěvek zaměřen na zkoumání jeho tvůrčí i pedagogické činnosti vycházející z nedramatických materiálů. Tu Vítez již od své druhé inscenace („dokumentární tragédie“ *Proces Emila Henryho*, Caen, 1966) rozvíjel paralelně s prací založenou na dramatických textech, a to jak v rámci umělecké tvorby, tak v kontextu pedagogického působení (zde příspěvek vychází ze studia záznamu jeho práce se studenty pařížské Konzervatoře dramatického umění v lekci nazvané „Dělat divadlo ze všeho“, vycházející z článků z deníku *Humanité*, projevů politika Georgese Marchaise, básní Yannise Ritsose a románu Louise Aragona *Basilejské zvony*). Širší zkoumání odkazu Antoina Viteze se zaměřením na vztah mezi uměleckou tvorbou a pedagogickou činností je tématem mé připravované habilitační práce.

Karol Mišovic

V roku 2012 ukončil magisterské štúdium a v roku 2015 aj doktorandské štúdium teórie a kritiky divadelného umenia na Divadelnej fakulte VŠMU v Bratislave. V praxi sa sústreďuje predovšetkým na výskum slovenskej divadelnej histórie s dôrazom na réžiu a herectvo 20. storočia. Aktívne sa venuje aj publikačnej a vedeckej činnosti v oblasti súčasnej teatrologie (recenzie a odborné štúdie publikuje napr. v periodikách *kød* – konkrétne o divadle, *Slovenské divadlo*, *mloki.sk* či *monitoringdivadiel.sk*). Od roku 2012 pracuje v bratislavskom Divadelnom ústave a od roku 2016 je aj interným pedagógom na Katedre divadelných štúdií VŠMU, kde prednáša dejiny slovenského a českého divadla. V roku 2016 mu vyšla knižná publikácia *Javiskové osudy*, v ktorej sa zaoberá históriou slovenského ženského herectva s osobitným zameraním na herečky Máriu Prechovskú, Evu Kristinovou, Vieru Strniskovú, Zdenu Gruberovú a Evu Polákovú.

Herectvo Olgy Borodáčovej Országhovej v modernom repertoári

60. rokov

Olga Borodáčová Országhová (1899–1986) je považovaná za jednu z významných profesionálnych slovenských herečiek. Jej herectvo spočiatku formoval predovšetkým realistický repertoár a snaha prvého slovenského profesionálneho režiséra Janka Borodáča o priblíženie sa k slohu Moskovského umeleckého akademického divadla. Borodáčová Országhová už v 20. rokoch minulého storočia zaujala post protagonistky činohry SND, lenže metóda K. S. Stanislavského, ktorú Borodáč považoval za vrcholnú umeleckú formu, sa čoraz viac stávala archaickou. Borodáč však ostal celú kariéru verný psychologicko-realistickému divadlu, o to viac prekvapilo, že Borodáčová Országhová dokázala aktívne reagovať na umelecké zmeny, ktoré so sebou prinieslo obdobie 60. rokov. Herečku pravidelne obsadzovali režiséri mladej a strednej generácie (Jozef Budský, Tibor Rakovský, Karol L. Zachar, Pavol Haspra, Peter Mikulík) do moderného repertoáru. O interpretke, ktorej kritika donedávna vyčítala herecké spiatočníctvo, sa začalo písať v superlatívoch a jej výkony v inscenáciách hier Brechta, Moržeka, Millera, Karvaša alebo v novátorských výkladoch klasík (Ostrovskij, Lorca, Záborský, Stodola) boli dôkazom jej umeleckej renesancie. V príspevku sa autor venuje práve tomuto dodnes v slovenskej teatrologii obchádzanému fenoménu – modernému herectvu zakladateľky slovenského hereckého slohu.

Tatjana Lazorčáková

Divadelní historička a kritička. Zaměřuje se na dějiny českého divadla a dramatu zejména druhé poloviny 20. století. Jejím hlavním badatelským prostorem jsou tzv. netradiční divadelní aktivity (divadla malých jevištních forem, autorská a studiová divadla), režijní osobnosti mimopražských divadel a divadelní kritika, věnuje se dlouhodobě novodobým dějinám divadla na Moravě a ve Slezsku. Je autorkou monografií: *Čas malých divadel* (1995), *Studio Forum – příběh divadla* (2009), *Depeše na kolečkách – HaDivadlo 1978* (2011) a spoluautorkou publikací *K netradičnímu divadlu* (2003), *Kalendárium dějin divadla v Olomouci* (2008) a dalších. Je autorkou řady studií ve sbornících i odborných časopisech (např. *Theatralia*, *Czech Theatre*, *Divadelní revue*, *Czech and Slovak Journal of Humanities*, *Divadelní noviny* aj.). Je členkou redakční rady časopisu *Theatralia*.

Prostor výzkumu: Dějiny divadelní kritiky na Moravě

Příspěvek představí závěry dílčího výzkumu divadelní kritiky zaměřené na profesionální činoherní divadlo ve dvou moravských divadelních centrech – Ostravě a Olomouci – v období 1956–1970, který probíhal v letech 2017–2019 na Katedře divadelních a filmových studií FF UP. Nastíní parametry politického a mediálního kontextu divadelní kritiky, metodologický přístup i problémy jednotlivých fází výzkumu, seznámí s výsledným lexikonem osobností divadelní kritiky, včetně vyhodnocení pozice moravské divadelní kritiky v širším kontextu.

6 Avantgarda

Eva Šlaisová

Absolvovala magisterské studium (obor český jazyk a literatura a etnologie) na FF MUNI v Brně, doktorské studium na Department of Slavic Studies, University of Toronto. V současné době působí jako vědecký pracovník na Katedře divadelní vědy FF UK, kde se zabývá výzkumem podporovaným GAČR „Primitivní a lidové umění v české divadelní avantgardě: kontext, praxe, teorie“.

Těžká Barbora: Obrazy Pietera Brueghela staršího na scéně Osvobozeného divadla

Obrazy Pietera Brueghela staršího zaujaly mnohé umělce 20. a 21. století, kteří je „vedli do oběhu“ v různých druzích umění (B. Brecht, C. Churchill, W. Carlos Williams, J. Feyder, P. Greenaway, R. Capa, G. Grosz, O. Dix a další). V českém prostředí se o jednu z nejoriginálnějších transpozic Brueghelových obrazů do divadelní podoby pokusili Jiří Voskovec a Jan Werich v *Těžké Barboře* (1937). Osvobození objevili aktuálnost jeho obrazů, jejich schopnost vyjádřit se k soudobým společenským a politickým problémům a našli paralelu mezi svým stylem a stylem tohoto vlámského malíře. Tento příspěvek se zaměří na rekonstrukci formálních rysů *Těžké Barbory* z perspektivy brueghelovské poetiky a na odkrývání významových vrstev (lidovost, karnevalovost, okupace), které byly v *Těžké Barboře* (spolu)utvářeny prostřednictvím intertextuálního vztahu k Brueghelovým obrazům, jenž zůstal – jak ukazují dobové konkretizace – v kontextu politické a společenské situace první republiky zastřen.

Martin Bernátek

Odborný asistent Katedry divadelních a filmových studií FF UP. Věnuje se vztahu divadla, architektury a techniky, zejména v meziválečné avantgardě, a metodologii divadelněvědného výzkumu.

Politika estetiky divadelního prostoru: příklad Divadla práce

Projekt Divadla práce E. F. Buriana a Miroslava Kouřila patří k ikonickým manifestacím historické avantgardy v Československu. Bývá studován jako příklad požadavku na variabilitu divadelního prostoru a v souvislosti s uměleckými experimenty. Ve svém příspěvku se odkláním od estetizujícího výkladu meziválečné avantgardy, zaměřuji se na ideologické předpoklady a politické efekty spojené se studovaným projektem, přičemž vycházím z postmarxistického a poststrukturalistického pojmosloví. Divadlo práce chápu jako manifestaci avantgardistického kontrahegemonického dispozitivu, jež mobilizuje rozmanité mediální techniky, diskursivní prvky, organizační schémata, očekávání spojená se sociálními vztahy a estetické formy a ustanovuje je do struktury, jež odpovídá konkrétní potřebě redefinice smyslu kulturní instituce v ČSR a stoupajícímu renomé Buriana v období nacistické hrozby. Proto se zaměřím i na paradoxní pozici projektu ve vztahu k dobově dominantní narativizaci významu národní kultury.

David Drozd

Vystudoval dramaturgii na DIFA JAMU (1996–2000), zde také absolvoval doktorské studium pod vedením prof. Bořivoje Srby (2000–2007) s disertační prací *Fenomén divadla v myšlení Josefa Šafaříka*. V roce 2013 se habilitoval. V letech 2004–2008 pedagogicky působil na Katedře divadelních a filmových studií FF UP. V současné době působí jako vedoucí Katedry divadelních studií FF MUNI a podílí se na výuce v rámci doktorského studia na DIFA JAMU. Dlouhodobě se zabývá českým divadelním strukturalismem a dějinami českého teoretického myšlení vůbec. K živému divadlu přispívá svými překlady britské, potažmo skotské dramatiky (M. Crimp, S. Kane, D. Harrower, D. Greig, L. Lochhead, S. Glover), z nichž některé byly hrány i na předních scénách a vydány v regionálních nakladatelstvích. Příležitostně působí jako dramaturg.

„...vždy nám musí být jasno, že tyto výkyvy nebyly nikdy podstatné“

Ve svém příspěvku bych se chtěl zastavit u osobnosti režiséra Jindřicha Honzla, a to u aspektu spíše opomíjeného (a nebo schematizovaného...), totiž jeho roli v českém divadle 50. let minulého století. Východiskem však nebudou jen archiváře, ale především nekrology a další pozdější texty o Honzlovi (zejm. rozsáhlá studie Jana Mukařovského), případně texty o meziválečné avantgardě vůbec. Pokusím se na nich demonstrovat, jak se v dobovém diskurzu utváří obraz Honzla jako pokrokového socialistického divadelníka a jaké strategie autoři volí, aby zastřešili některé překérny a problematické – ale mnohým zřejmě dobře známé – skutečnosti Honzlova života.

7 Tanec a ideologie

Kateřina Audy

Vystudovala taneční konzervatoř a působila v divadlech v Praze, Plzni a Ústí nad Labem. Akademické vzdělání získala na FF UK, kde absolvovala bakalářské studium v oboru Dějiny evropské kultury, zakončené prací *Svobodné zednářství v průběhu dějin*. Navazující magisterské studium (tamtéž) ukončila diplomovou prací *Vliv politických režimů a ideologií na balet Národního divadla v Praze ve 20. století*. V současné době je doktorandkou na KTF UK a zaměřuje se na kulturní dějiny s důrazem na balet Národního divadla.

Historie baletu Národního divadla v Praze v souvislosti s politickými režimy 20. století

Nařasená baletní tutu, vůně líčidel a křehké tanečnice vznášející se po jevišti. Taková je představa většiny lidí, pokud hovoříme o baletu Národního divadla. Podíváme-li se však na tento soubor v kontextu dobových politických poměrů, lyrická idyla získává notné trhliny. Balet ND byl nucen, stejně jako většina významných institucí, reagovat na události 20. století. Jeho historii sledují od roku 1923, kdy do vedení nastupuje R. Remislavský a soubor konsoliduje. Přelom 30. a 40. let je ve znamení zápolení J. Nikolské a J. Jenčíka o to, kdo balet povede. Krátkou poválečnou epizodu stojí v čele souboru všestranný komunistický umělec E. Famíra. Brzy jej vystřídá zkušený S. Machov. Odmítá se zapojit do stranických záležitostí a upadá v nemilost. Roku 1958 se obmění celé vedení ND a do čela baletu přichází J. Němeček. Dva roky po vpádu sovětských vojsk odchází Němeček do Brna a na jeho místo nastupuje E. Gabzdyl, jehož brzy střídá kontroverzní sólista M. Kůra. V roce 1979 se vrací Němeček, který šéfuje až do roku 1989. I přes to, že balet je uměním vcelku apolitickým, odrážely se charaktery režimů i v tomto našem významném tělese. Každodennost zde nicméně nebyla zasažena tolik, jako u jiných kulturních institucí.

Julie Kočí

Absolventka Katedry divadelní vědy FF UK. Ve své badatelské praxi se zabývá výzkumem českého baletu a tance 20. století. Působí jako vědecký pracovník KDV FF UK, na jejíž půdě se podílí na řešení GAČR projektů s názvy „Národní divadlo a normalizace“ a „Primitivní a lidové umění v české divadelní avantgardě“. Pro KDV FF UK vytvořila přednáškové cykly nazvané Kapitoly z dějin baletu a Kapitoly z dějin tance 20. století. Jako rešeršistka Národního filmového archivu spolupracovala na meziinstitucionálním projektu NAKI *Laterna magika*. Byla redaktorkou oborového periodika *Taneční zóna*. Externě spolupracuje s Baletem Národního divadla, pro který napsala případové studie do programů baletů *Louskáček* a *Myší král*, komponovaného večera *Vertigo* a další populárně-naučné texty.

Čas člověka – hranice tzv. normalizační propagandy a politického tanečního divadla východního bloku

Příspěvek se zaměří na aktuální metodologicko-teoretické otázky historiografické analýzy původního tanečního díla, které vzniklo v podmínkách normalizace a jehož stěžejním dramaturgickým cílem byla oslava stávajícího režimu.

Problematika bude sledovaná na konkrétnom príklade komponovaného večera s názvom *Čas človeka*, ktorý bol v květnu 1980 uveden baletom ND jako „Slavnostní premiéra k 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou“. Politické aspekty večera tvoreného kompozičnými celky *Nárek nad zkázou města Ur* (libreto P. Weigl/hudba L. Fišer) – *Hrdina* (Fr. Pokorný/I. Zeljenka) – *Život bez chyby* (V. Jindrová/V. Kučera) budú analyzované v kontextu tří odlišných choreografických poetik (M. Kůra – Fr. Pokorný – J. Blažek) a v kontextu scénografického řešení J. Svobody. Choreografické aspekty díla budú ve své „evoluční“ simulantenitě vztaženy k soudobým žánrům tance na Západě.

8 Projekty

Dagmar Inštitutorisová

Absolventka Katedry estetiky a vied o umení, odbor teória kultúry, Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (1983). Špecializuje sa na dejiny a teóriu divadla so zameraním na teóriu a dejiny interpretácie divadelného diela, súčasné slovenské divadlo a divadelnú kritiku. Je autorkou radu vedeckých monografií, editorkou a spoluautorkou kolektívnych monografií a zborníkov, tiež aj rozprávok, a publikuje tak doma ako aj v zahraničí. Je členkou rôznych profesijných spoločností (Medzinárodné združenie divadelných kritikov AICT, Združenie slovenských divadelných kritikov a teoretikov, Slovenská teatrologická spoločnosť, Teatrologická spoločnosť, Slovenská sekcia UNIMA, Slovenská asociácia Rímskeho klubu, Klub nezávislých spisovateľov). Bola zodpovednou riešiteľkou či riešiteľkou veľkého radu projektov KEGA, VEGA, Ministerstva kultúry SR, Fondu pre umenie a i. Dva z nich boli ohodnotené ako excelentné. V rokoch 2010–2014 viedla projekt ESF Vzdelávanie divadlom. V rokoch 1994–2014 pôsobila v Ústave literárnej a umeleckej komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre ako vedecko-výskumná a pedagogická pracovníčka. V súčasnosti pôsobí na Katedre mediálnej komunikácie a reklamy tej istej vysokej školy. Venuje sa i dramatickej a literárnej tvorbe pre deti a pre rozhlas.

Projekt Európskeho sociálneho fondu Vzdelávanie divadlom (2010–2014) / Projekt Fondu na podporu umenia Milan Rastislav Štefánik v dramatickej tvorbe na Slovensku a v Čechách (2018–2019)

V prvej časti sa bude príspevok zaoberať prezentáciou projektu Európskeho sociálneho fondu Vzdelávanie divadlom, ktorý jeho autorka a projektová manažérka prof. PhDr. Dagmar Inštitutorisová, Ph.D. viedla v rokoch 2010–2014 na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína v Nitre. V rámci projektu vzniklo 45 publikácií, 27 workshopov a zrealizovali sa mnohé ďalšie divadelno-vzdelávacie aktivity (viac na: www.vzdelavaniedivadlom.ukf.sk). V druhej časti sa bude príspevok venovať výsledkom výskumu projektu Fondu na podporu umenia s názvom Milan Rastislav Štefánik v dramatickej tvorbe na Slovensku a v Čechách, ktoré sú publikované v rovnomennej monografii. Ide o výskum realizovaný prof. PhDr. Dagmar Inštitutorisovou, Ph.D. od obdobia úmrtia M. R. Štefánika až do roku 2018.

Tereza Zálešáková

Absolventka oboru Teorie a dějiny divadla na Katedře divadelních studií FF MUNI, kde také aktuálně studuje v doktorském studijním programu. Zde se věnuje výzkumné a pedagogické činnosti zaměřené na historii a estetiku muzikálového divadla. Ve své disertační práci se zabývá českým muzikálem po roce 1989. Svůj odborný zájem dlouhodobě směřuje především ke studiu historického vývoje a estetiky hudebního divadla, a to zejména muzikálového žánru nejen v českém prostředí, ale i v kontextu kontinentální Evropy. Rovněž se zabývá sociologickými aspekty návštěvy tohoto typu divadla (a divadla vůbec) a proměnami životního stylu v souvislosti s kulturní participací v československé a české společnosti 20. a 21. století.

Muzikál v současném teatrologickém výzkumu

Muzikál je fenomén současné divadelní a populární kultury. Na českých jevištích se jeho „velkoformátová“ podoba postupně etablovala během 90. let minulého století, dnes jsou u nás muzikálová představení pravidelně uváděna jak v soukromých produkcích, tak soubory dotovaných repertoárových divadel. Ani po více než pětadvacetiletém období fungování na českých jevištích ale stále nemůžeme mluvit o adekvátní odborné reflexi žánru. Konferenční příspěvek představí muzikál jako předmět teatrologického výzkumu, dotkne se současného stavu a pozice žánru v akademickém diskurzu a nahlédne možné důsledky přetrvávajícího nezájmu české teatrologie přijmout muzikál jako předmět odborného zkoumání.

Lukáš Kubina

V roce 2014 dokončil magisterské studium oboru Teorie a dějiny divadla na Katedře divadelních studií FF MUNI. Ve své diplomové práci se zabýval teatralitou prvomájových komunistických oslav v Československu. V roce 2015 byl přijat jako doktorand na stejnou katedru a tématu teatrality se věnuje také ve své disertační práci. Zajímá se o interdisciplinární přesahy především do sociokulturní antropologie a sociologie, mezní formy divadla a obecně o teatralitu a performativitu veřejných událostí. Studijně strávil semestr na Varšavské univerzitě a také na University of Bergen v Norsku. Je spoluorganizátorem mezinárodní interdisciplinární letní školy v Josefově a spoluzakladatelem Centra pro výzkum performativity.

Martin Bernátek

viz blok 6. Avantgarda

Universita v Josefově: důvody, témata, metody

Mezinárodní postdisciplinární letní školu ve východočeské Jaroměři-Josefově od roku 2017 pořádají Katedra divadelních studií FF MUNI, Katedra divadelních a filmových studií FF UP a Ústav polské kultury Varšavské univerzity. Škola se soustředí na vztah politiky, estetiky, kulturních performancí a veřejného prostoru. Koná se v městě-pevnosti, plném dějinných vrstev, napjatých sociálních vztahů a silných příběhů. V prezentaci představíme ideologickou koncepci, praktickou organizaci i téma aktuálního ročníku této „Josefovské univerzity“.

9 Mezi obory

Diskuze k otázkám mezioborovosti dnešního teatrologického bádání: mezioborovost (či interdisciplinarita) je dnes skloňovaným termínem a tato „proměna paradigmatu“ jistě vstoupila i do bádání o divadle. Skrze krátké prezentace výzkumných témat.

17. května 2019

10 Moderní divadlo 2

Andrea Jochmanová

Vystudovala divadelní vědu na FF MUNI, kde v roce 2006 obhájila disertační práci. V letech 2006–2009 působila tamtéž jako odborný asistent. Od roku 2006 je kurátorem sbírek rukopisů, archiválií a scénografie oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně. Je vědeckým pracovníkem Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu na JAMU.

Rekonstrukce historie divadla jako tvůrčí proces

Dějiny divadla a jejich poznání patří bezesporu k základním složkám divadelní vědy. Zkušenosti s prezentací historických událostí, s nimiž souvisí pochopitelně i zkoumání jednotlivých inscenačních tvarů, vytvářejí pak obsáhlý celek vyžadující rozsáhlé znalosti z mnoha dalších souvisejících oborů a oblastí, včetně etnografie, antropologie, muzikologie atd. Další zásadní složkou, kterou ovšem nelze obejít, je proces, který nelze jednoduše definovat, snad jen označit termínem, jenž často používal Bořivoj Srba, a sice zpřítomnění. Právě s formou, jakou tento finální proces uchopíme, souvisí také proces vnímání posluchače/čtenáře. Příspěvek se pokusí svižně podchytit všechny důležité faktory, s nimiž je nutno pracovat a zohlednit je při další prezentaci svých vědeckých závěrů.

Klára Hanáková

V letech 1996–2002 studovala divadelní vědu na FF MUNI a obhájila diplomovou práci na téma *Režijní postupy Evžena Sokolovského v Satirickém divadle Večerní Brno*, která byla oceněna v soutěži Teatrologické společnosti o Cenu Václava Königsmarka. Poté pokračovala v doktorském studiu (obor teorie a dějiny divadla, filmu a audiovizuálních umění) a ukončila jej v roce 2008 disertační prací *Inscenační tvorba Evžena Sokolovského v Mahenově činohře v šedesátých letech 20. století*, vydanou knižně pod názvem *Posedlost divadlem / Evžen Sokolovský. Inscenační tvorba v Mahenově činohře v šedesátých letech 20. století* (2008). Aktivně se spolupodílela na vydání sborníku *Bylo nebylo Satirické divadlo Večerní Brno* (1999), mj. zpracovala kompletní dokumentaci tohoto divadla. Samostatně publikovala monografii *Na Pohádku máje. Analýza a rekonstrukce inscenace Zdeňka Pospíšila v Divadle na provázku* (2010). V roce 2007 byla zaměstnána

jako kurátorka na oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně, od září 2007 nastoupila jako vedoucí Edičního střediska na JAMU, kde působí již jako provozní ředitelka Nakladatelství dodnes. V současnosti je zde rovněž řešitelkou projektu FRVČ na téma „Životní a umělecká dráha režiséra Zdeňka Pospíšila“.

Zdeněk Pospíšil ve švýcarském exilu

Příspěvek seznámí posluchače s právě probíhajícím výzkumem, jehož výsledkem bude monografie věnovaná režisérovi Zdeňku Pospíšilovi, jednomu z nejvýznamnějších představitelů českého studiového a alternativního divadla 70. let 20. století. Konkrétně se bude soustředit na jeho téměř neznámou činnost ve švýcarském exilu v letech 1980–1989, kdy se Pospíšil snažil v odlišném systému švýcarského divadelnictví ve své divadelní práci pokračovat založením vlastních souborů, zmíněny budou i pohostinské režie v Řecku a ve Francii. Zároveň upozorní i na některá specifika, která tento druh výzkumu přináší.

Zuzana Augustová

Studovala divadelní a filmovou vědu na FF UK v Praze a v Institutu pro divadelní, filmovou a mediální vědu Vídeňské univerzity. Absolvovala doktorské studium na Katedře divadelní vědy FF UK v Praze a v roce 2003 vydala knižně disertaci pod názvem *Thomas Bernhard* (2003, *Větrné mlýny*). Specializuje se na divadlo a drama německé jazykové oblasti a na české divadlo a drama. Vyučovala na FF UK v Praze a na divadelní vědě a slavistice Vídeňské univerzity. Je členkou mezinárodního týmu Výzkumné platformy Elfriede Jelinek při germanistice Vídeňské univerzity. Působila jako odborná asistentka a docentka na Katedře teorie a kritiky DAMU v Praze. Na jaře 2016 se habilitovala prací *Poválečná rakouská experimentální dramatická tvorba* (vyjde pod názvem *Experiment jako kritika nacismu*). Od roku 2017 je členkou Týmu pro výzkum moderního českého divadla v Ústavu pro českou literaturu. Koncem roku 2018 jí vyšel knižní výběr článků reflektujících německojazyčné divadlo a literaturu v českém kontextu *Umění života nebezpečné. Reflexe současného (nejen) německojazyčného divadla a literatury*. Překládá z němčiny divadelní texty, prózu i odbornou literaturu (T. Köck, T. Bernhard, E. Jandl, E. Jelinek, P. Handke, A. Schnitzler, F. Zeller, W. Höll, Ch. Roos, M. Prinz, F. Zorn).

Aleš Merenus

Pracuje v Oddělení 20. století a literatury současné Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Badatelsky se zaměřuje na výzkum historie českého moderního dramatu, literární a divadelní teorii a českou prózu 20. a 21. století.

Expresionistické drama z českých zemí

V našem příspěvku představíme komentovanou antologii dnes již většinou zapomenutých divadelních her, které byly českými či v českých zemích působícími německými dramatiky napsány a zveřejněny v rozmezí let 1912–1925 v duchu expresionistické poetiky. V antologii tak budou přetištěny téměř sto let nevydané divadelní hry českých autorů (Bartoš, Blatný, Dvořák, Klíma, Šrámek, Vlček, Wolker), které podstatně ovlivnily vývoj českého moderního dramatu a které spoluutvářely podobu českého meziválečného divadla. K nim pak budou v knize přidruženy nové překlady textů německých expresionistických dramatiků (Brod, Kafka,

Kornfeld, Rochowanski, Werfel), které vznikly na českém území a byly uváděny na německých divadelních scénách v tehdejší Československu. Celou publikaci pak budou uvádět tři kontextualizační studie věnované expresionismu jakožto uměleckému směru a německy a česky psané dramatičce na českém území.

1 1 Nezávislá scéna

Miroslav Ballay

Vedoucí Katedry kulturologie FF UKF v Nitre. Vysokoškolský pedagog, kulturolog, teatrolog, venující se širším kontextem současného slovenského divadla a dejinám slovenskej divadelnej kultúry ako aj trendom a aktuálnym teoretickým otázkam interpretácie divadelného diela.

Divadlo Pôtoň – Divadlo na periférii: Interpretačné sondy do súčasného nezávislého divadla na Slovensku

Autor v príspevku zacieluje pozornosť na poetiku súčasného nezávislého divadla na Slovensku (najmä po roku 2000). Upozorňuje na pluralitu viacerých tendencií súčasných divadelných postupov. Rastruje ich bohatosť, rozmanitosť i rôznorodosť. Jeho doménou je hlavne tvorba nezávislého Divadla Pôtoň – jediného profesionálneho divadla na Slovensku sídliačeho na vidieku. Uplatňuje pritom interpretačný prístup v rámci komunikačného procesu. Prostredníctvom neho ozrejmuje osobité fenomény v tvorbe režisérky Ivety Ditte Jurčovej, ktorá sústavnejšie vnáša do svojej tvorby nielen prvky interduhovosti a intertextuality, ale alternatívne narába aj so slovom. Mnohé jej inscenácie v tandeme s dramaturgom a scenáristom Michalom Ditte preto charakterizuje netradičnosť a hlavne atypickosť.

Lukáš Brychta

Divadelní tvůrce a teoretik, pedagogicky působící na KTK a KALD DAMU. Ve svém výzkumu i praxi se věnuje současným interaktivním formám divadla, především s důrazem na diváka a možnosti jeho participace. Je předsedou a členem uměleckého vedení divadelního uskupení Pomezí.

Sarah Komarová

Působí na Katedře bezpečnostních studií Institutu politologických studií, který je součástí FSV UK. Ve výzkumu i pedagogické činnosti se zaměřuje na možnosti implementace interdisciplinárních metodologických přístupů stojících na pomezí kvalitativních a kvantitativních perspektiv. Zvláště se pak soustředí na přístupy vycházející z teorie sítí aktérů.

Analýza interakcí v divadle pro jednoho diváka za pomoci smíšených kvalitativně kvantitativních metod

Příspěvek představí první fázi výzkumu diváckého komponentu v interaktivním divadle, respektive v jeho specifické podobě tzv. *one-on-one* neboli divadla pro jednoho diváka. Výzkum kombinuje kvalitativní aspekt hloubkových rozhovorů s divákem i tvůrci představení zpracované metodou tématické analýzy s analýzou interakcí v rámci představení, které vycházejí z video záznamů jednotlivých uvedení a jejich interpretace za pomoci síťové analýzy. Výzkum se v této fázi zaměřil na inscenaci *Veduty*, jejíž jednotlivá uvedení analyzuje za pomoci výše zmíněných

metod. Příspěvek představí nejen užité metody a první závěry, ale i zkušenosti výzkumného týmu s užitím těchto postupů v kontextu divadla jednoho diváka a zhodnotí další možné využití při výzkumu diváctví v divadle.

Veronika Kyrianová

Od roku 2014 působí jako kurátorka audiovizuální sbírky a vědecká pracovnice Divadelního oddělení NM v Praze. Vystudovala obor Dramaturgie činoherního divadla na DAMU a dokončuje studium germanistiky na FF UK. V letech 2011–2013 byla stálou dramaturgyní Činoherního studia v Ústí nad Labem, kde spolupracovala na několika divadelních inscenacích a dalších projektech. V současnosti se vedle své muzejní práce věnuje „nezávislým“ a často přeshraničním kulturním projektům a překládá a tlumočí z německého jazyka.

Performerka Kača Olivová a dokumentace její práce (*work-in-progress*)

Příspěvek představí nový projekt Divadelního oddělení Národního muzea, který se zde rozvíjí v rámci dokumentace současnosti. Projekt se zaměřuje na problematiku dokumentace současné české performance a happeningu, tedy performativních akcí a událostí na hranicích divadla a dalších druhů umění i života odehrávajících se ve veřejném prostoru, galeriích a (ne)divadelních prostorech. Projekt se v první fázi soustředí na osobnost a dílo Kateřiny Olivové, nominované na Cenu Jindřicha Chalupického za rok 2018 a věnující se od dob studií na brněnské FAVU VUT téměř výhradně performance art. Příspěvek představí aktuální stav projektu, seznámí s jeho východisky a uvede konkrétní příklady sbíraného materiálu. Dotkne se otázek jako vznik a příprava performance, křehkost performance a její vztah k prostředí, hranice v performanci nebo vymezení performance vůči divadlu.

1 2 **Instituce**

Libor Vodička

Teatrolog, dramaturg, pedagog. Od roku 2017 působí jako vedoucí Divadelního oddělení NM, zabývá se zejména českým činoherním divadlem 20. století.

Divadelní oddělení Národního muzea – situace, aktuální činnost, plány a perspektivy. Projekt Divadelní tisky, časopisy, programy a almanachy

Divadelní tisky a periodika patří k významným pramenům, které svědčí o dobové estetice a myšlení, o institucích i aktérech. V českém prostředí se objevují od konce 18. století nejčastěji v podobě divadelního časopisu, almanachu, ročenky či programového přehledu. Jejich hlavní úlohou bylo informovat čtenáře o chystané události a současně ho „vychovávat“, formovat podle estetických a ideových východisek tvůrců a vydavatelů tiskovin. S proměnou úlohy a postupnou dominancí režijní složky v rámci divadelního artefaktu nabyly na významu nové formy literární komunikace inscenátorů s diváky. V tomto období se také postupně zvýraznila ideová, politická a ideologická východiska divadelní tvorby.

Jaroslav Blecha

Absolvent teatrologie, muzikologie a muzeologie FF MUNI v Brně (1975–1980). Kmenově působí jako vedoucí a vědeckovýzkumný pracovník Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea. Zabývá se historií českého loutkového divadla, zejména obdobím tradičního kočovného marionetového divadla a tzv. rodinného loutkového divadla. Poznatky svého bádání pravidelně publikuje a také prezentuje formou muzejních výstav, netradičních dílen, televizních a rozhlasových pořadů, přednášek a besed. K jeho dosud nejvýznačnějším expozicím patří výstava Česká loutka, realizovaná pod záštitou prezidenta České republiky Václava Havla v Císařské konírně Pražského hradu na přelomu let 2002–2003, dále pak dodnes nejrozsáhlejší odborná prezentace českého loutkářství v mezinárodním projektu Okno do českého loutkářství při festivalu „Titirijai 07“ ve španělské Tolose. V současné době připravuje ve spolupráci s Etnografickým ústavem MZM dlouhodobou expozici Loutkářské umění a Tradiční kultura na Moravě v zrcadle času. Z publikovaných prací vynikají obsáhlá monografie *Česká loutka* (2008, spoluautor P. Jirásek) a triptych *Rodinná loutková divadélka* (2009, 2013, 2017). Jaroslav Blecha je členem významných loutkářských organizací – členem exekutivy Českého střediska UNIMA, radou mezinárodní UNIMA za ČR a členem komise pro výzkum UNIMA International (Research Commission).

Věda a výzkum v Oddělení dějin divadla MZM

Příspěvek stručně seznámí posluchače s Oddělením dějin divadla MZM, s jeho historií a posláním a zejména se strukturou a obsahem sbírkového fondu, popř. také s nejvýznačnějšími posledními akvizicemi. Hlavně se však zaměří na informaci o úkolech, cílech a výsledcích výzkumu v uplynulém období (výstavní, publikační), kdy bylo pracoviště zapojeno do řešení projektů v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Moravské zemské muzeum a přiblíží novou Dlouhodobou koncepci rozvoje této význačné výzkumné organizace na léta 2019–2023 s akcentem aktivit a cílů Uměnovědného muzea, respektive Oddělení dějin divadla.

Stanislava Hrušková

V roce 2017 absolvovala obor Teorie a dějiny dramatických umění na FF UP v Olomouci a nyní vede projekt Ostravský divadelní archiv.

Ostravský divadelní archiv

Ostravský divadelní archiv je projekt, jehož ambicí je zmapovat historii a činnost všech ostravských profesionálních divadel. Výslednou podobou bude digitální databáze. Od jara roku 2018 probíhá výzkum historie Národního divadla moravskoslezského, Divadla Petra Bezruče, Divadla loutek Ostrava, Komorní scény Aréna i Divadla Mír. Tento projekt má i svou historickou logiku – Divadlo Petra Bezruče i Divadlo loutek Ostrava byly administrativním rozhodnutím od roku 1980 na přibližně deset let součástí Státního divadla Ostrava (dnes NDM). Celá databáze má být veřejnosti představena na podzim 2019.

Kateřina Leřková Dolenská

Absolventka divadelní vědy na FF UK, doktorát získala na KALD DAMU, kde od roku 2012 působí nejprve jako externí pedagořka, nyní interní odborná asistentka se zaměřením na historii a teorii českého a světového loutkového divadla. Od roku 2006 pracovala jako redaktorka specializovaného časopisu Loutkář, od roku 2015 působí jako jeho šéfredaktorka.

Činnost výzkumného pracoviřtě KALD DAMU

Přispěvek na úvod stručně představí výzkumné aktivity probíhající na Katedře alternativního a loutkového divadla a v druhé části se zaměří na problematiku (přesněji: absenci) komplexních odborných publikací pojednávajících o českém loutkovém divadle druhé poloviny 20. století se stručným představením zatím pouze rozpracovaného badatelského záměru.

1 3 Odborné časopisy

Šárka Havlíčková Kysová, šéfredaktorka revue Theatralia, a Honza Petruřela, šéfredaktor Divadelní revue, představí aktuální stav a směřování obou odborných periodik.

1 4 Závěrečná diskuze

#

redakce textů: Tereza Záleřáková, David Drozd a Honza Petruřela

grafická úprava a sazba: Honza Petruřela

tisk: Paper Jam, Praha

Teatrologická společnost, 2019

MUNI
PRESS

Vydavatelství

Univerzita Palackého
v Olomouci

VĚTRNÉ MLÝNY

DIVADELNÍ REVUE

| PRAŽSKÁ SCÉNA |

ARTE
ACTA

JAMU

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE

NA KONÁRI

**Teatrologická
společnost**

MUNI Katedra
ARTS divadelních
studii

DIVADELNÍ REVUE